Stadskerk Nijmegen (OCP), 27 september 2026, vredeszondag;
voorganger: emeritus-bisschop Joris Vercammen (Oud-Katholieke Kerk)

[1e lezing: Ezechiël 18, 1-4. 25-32] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 De HEER richtte zich tot mij: 2 'Waarom gebruiken jullie in Israël toch het spreekwoord: Als de ouders onrijpe druiven eten, krijgen de kinderen stompe tanden? 3 Zo waar Ik leef – spreekt God, de HEER –, nooit meer mag iemand bij jullie in Israël dit spreekwoord in de mond nemen! 4 Weet dat alle mensenlevens Mij toebehoren: zowel het leven van de ouders als dat van hun kinderen ligt in mijn hand, en alleen wie zondigt zal sterven. (…)
25 Nu zeggen jullie: "De weg van de Heer is onrechtvaardig!" Maar luister, Israëlieten! Ben Ik het die onrechtvaardig is? Zijn het niet juist júllie wegen die onrechtvaardig zijn? 26 Een goed mens die zich niet langer rechtvaardig gedraagt maar onrecht begaat, zal sterven; hij sterft omdat hij onrecht heeft begaan. 27Een slecht mens die zich afkeert van zijn goddeloze levenswijze en voortaan handelt naar recht en gerechtigheid, zal in leven blijven. 28 Als hij tot inzicht en inkeer is gekomen en niet langer misdaden begaat, zal hij zeker in leven blijven en niet hoeven sterven. 29 De Israëlieten zeggen: "De weg van de Heer is onrechtvaardig!" Ben Ik onrechtvaardig, Israëlieten? Zijn het niet juist júllie wegen die onrechtvaardig zijn?
30 Volk van Israël, Ik zal ieder van jullie beoordelen naar de weg die hij gaat! – spreekt God, de HEER. Kom tot inkeer; bega geen misdaden meer, anders brengen die jullie ten val. 31 Breek met het zondige leven dat jullie hebben geleid, en vernieuw je hart en je geest. Want waarom zouden jullie sterven, volk van Israël? 32 De dood van een mens geeft Me geen vreugde – spreekt God, de HEER. Kom tot inkeer en leef!

[Epistel: Filippenzen 2, 1-11] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Nu u door Christus zozeer bemoedigd wordt en liefdevol getroost, nu er onder u zo'n grote verbondenheid met de Geest is, zoveel hartelijk medeleven, 2 maak mij dan volmaakt gelukkig door eensgezind te zijn, één in liefde, één in streven, één van geest. 3 Handel niet uit geldingsdrang of eigenwaan, maar acht in alle nederigheid de ander belangrijker dan uzelf. 4 Heb niet alleen uw eigen belangen voor ogen, maar ook die van de ander. 5 Laat onder u de gezindheid heersen die Christus Jezus had. 6 Hij, die de gestalte van God had, maakte er geen aanspraak op aan God gelijk te zijn, 7 maar deed afstand van zijn positie en nam de gestalte aan van een dienaar. Hij werd gelijk aan de mensen, en als mens verschenen 8 heeft Hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis. 9 Daarom heeft God Hem hoog verheven en Hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat, 10 opdat in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, 11 en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer,' tot eer van God, de Vader.

[Evangelie: Matteüs 21, 23-32] (Nieuwe Bijbelvertaling)
23 Toen Jezus naar de tempel was gegaan en daar onderricht gaf, kwamen de hogepriesters en de oudsten van het volk naar Hem toe. Ze vroegen Hem: 'Op grond van welke bevoegdheid doet U die dingen? En wie heeft U die bevoegdheid gegeven?' 24 Jezus gaf hun ten antwoord: 'Ik zal u ook een vraag stellen, en als u Mij daarop antwoord geeft, zal Ik u

zeggen op grond van welke bevoegdheid Ik die dingen doe. 25 In wiens opdracht doopte Johannes? Kwam die opdracht van de hemel of van mensen?’ Ze overlegden met elkaar: ‘Als we zeggen: “Van de hemel,” dan zal Hij tegen ons zeggen: “Waarom hebt u hem dan niet geloofd?” 26 Maar als we zeggen: “Van mensen,” dan krijgen we het volk over ons heen, want iedereen houdt Johannes voor een profeet.’ 27 Dus gaven ze Jezus als antwoord: ‘We weten het niet.’ Daarop zei Hij tegen hen: ‘Dan zeg Ik u ook niet op grond van welke bevoegdheid Ik die dingen doe.
28 Wat denkt u van het volgende? Iemand had twee zonen. Hij zei tegen de een: “Jongen, ga vandaag in de wijngaard aan het werk.” 29 De zoon antwoordde: “Ik wil niet,” maar later bedacht hij zich en ging alsnog. 30 Tegen de ander zei de man precies hetzelfde. Die antwoordde: “Ja, vader,” maar ging niet. 31 Wie van de twee heeft nu de wil van zijn vader gedaan?’ Ze zeiden: ‘De eerste.’ Daarop zei Jezus: ‘Ik verzeker u: de tollenaars en de hoeren zullen het koninkrijk van God eerder binnengaan dan u. 32 Want Johannes bewandelde de weg van de gerechtigheid toen hij naar u toe kwam. U geloofde hem niet, de tollenaars en de hoeren wel. En ook al zag u dat, u hebt u niet bedacht en hem alsnog geloofd.

[overweging:]
Zusters en broeders,

Laten we het over vrede hebben!

In het kader van het Stevenskerkproject met die titel, beleefden we afgelopen dinsdagmiddag een boeiend gesprek waaraan 11 verschillende delegaties vanuit diverse levensbeschouwleijke hoeken deelnemen. Gelovigen van allerlei snit en humanisten die het samen over vrede wilden hebben. Allemaal mensen die ernaar verlangen verbonden te worden met die anderen, ook al behoren ze tot een andere traditie en hebben ze eigen gewoontes en levensstijl. Zei de joodse filosoof Buber het niet: echte vrijheid is verbonden-kunnen-worden. Van dat soort van vrijheid was afgelopen dinsdag sprake en we werden ons nog meer bewust: mensen zijn zusters en broeders van elkaar.

Een van de delnemende religieuze gemeenschappen was die van de Soefi’s. En omdat ze vanochtend ook bij ons te gast zijn en straks hier in de Stevenskerk in een eigen liturgie zullen getuigen van hun geloof in een verbondenheid over alle grenzen heen, wil ik het Soefisme alvast introduceren, die mystieke stroming in de Islam. De beroemde middeleeuwse dichter en mysticus Jalal al-Din Rumi (1207-1273) ligt aan de basis van.

Hun scheppingsverhaal bijvoorbeeld, spreekt zeker ook tot de christelijke verbeelding. De overtuiging van de mystici is dat er geen sprake was van Zijn en niet-Zijn vooraleer God de liefde geschapen had. De liefde werd geschapen zowel omwille van God als omwille van de mens. God was eenzaam en verlangde naar mensen. Daarom staat God zo dicht bij mensen en kent God ’s mensen zielenroerselen. “Ik heb u geschapen, zegt God tegen de mens, om mijn eigen beeltenis in de spiegel van uw ziel te zien en mijn liefde in uw hart.” Het is die

liefde die de mens ook superieur aan de engelen maakt, want die laatsten hebben volgens de mystici geen weet van wat liefde is.

Die liefdesrelatie tussen de mens en de schepper kwam in de oereeuwigheid tot stand. Het was op het eerste gezicht. Maar tegelijk kan de mens zoveel liefde maar moeilijk aan. Vandaar de zondigheid. Toch kan de mens blijven oefenen en zo op de liefdesladder omhoog gaan. Zo voert de aardse liefde een mens tot de hemelse. Trouwens de hele schepping wordt bij elkaar gehouden door de liefde, volgens deze mystici. Zonder liefde is er niets dat waarde heeft. Voor de mystici overstijgt de liefde afkomst en religie. Liefde spreek een eigen taal en haar schatten kunnen gevonden worden in zowel het Huis van God, als in een christelijk klooster en in een moskee, maar ook in de taveerne. *(Zie Asghar Seyed- Gohrab, Soefisme. Een levende traditie. Amsterdam, Bert Bakker-Prometheus, 2015, p. 85-88)*

En als we dan vanochtend Paulus beluisteren, in een citaat uit zijn brief aan de medechristenen in Filippi – het wordt omwille van zijn warme woorden ook wel Paulus' 'liefdesbrief' aan die gemeente genoemd - dan slaat inderdaad ook hij de brug tussen aardse liefde en hemelse liefde. De aardse liefde – vriendschap en verbondenheid tussen mensen dus – is misschien wel te onderscheiden van de hemelse, maar wezenlijk horen beide bij elkaar. Vriendschap is de ander benaderen als een 'jij', een mede-mens dus, en daarom is vriendschap wezenlijk vrij van macht. Wie een ander naar zijn hand wil zetten, die is geen vriend maar een onderdrukker.

Nu ziet Paulus zich in Filippi geconfronteerd met het feit dat de christenen elkaar toch naar eigen hand willen zetten door elkaar te beconcurreren in devotie en evangelische ijver. Ook het geloof in het evangelie is er dus tot een ego-ding geworden en de gemeenschap dreigt uit elkaar te vallen in twee groepen: de strengen en de rekkelijken, de 'echten' en degenen die in hun ogen maar wat aanmodderen. Daarom slaat Paulus alarm. Zijn remedie: nederigheid. Acht de ander in nederigheid hoger dan uzelf, schrijft hij. De ander moet 'hoger' geacht worden, niet omdat hij of zij hoger zou zijn, maar omdat hij of zij de ander is en juist *omdat* hij of zij 'de ander' is, en daarom de zin van het leven uitmaakt.

Zo zei het de Soefi-deelnemer aan het interreligieus gesprek van afgelopen dinsdag: "het komt erop aan gevoelig te worden voor de aantrekkelijkheid van de ander." Want het zijn de anderen die van mij een mede-mens mag maken. De anderen bevrijden mij uit de houdgreep van mijn eigen egootje. Nederigheid is de sleutel om die greep te laten ontspannen.

Die nederigheid: dat is ook de sleutel om Jezus echt te kunnen begrijpen. En dan gaat het niet over zijn onderricht of over de boodschap die hij verkondigde: want dat zijn slechts de ondertitels onder de praktijk van zijn concrete leven. Jezus heeft de ander hoger geacht dan zichzelf. Die ander: dat waren de mensen die letterlijk zijn pad kruisten, mensen zoals wij allen. In zekere zin kruisten dus ook wij zijn pad. In al zijn goddelijkheid acht Jezus mensen hoger dan zichzelf. Want dat zegt Paulus met zoveel woorden: hij heeft afstand gedaan van zijn goddelijke zijnswijze om het bestaan van een mens aan te nemen. In Jezus wordt die verborgen schat die God is – zoals de Soefi's het zeggen - voor onze ogen uitgepakt.

Maar daar houdt de nederigheid niet op. Toen Jezus dan mens was, heeft hij zich vernederd door gehoorzaam te worden tot de dood, ja zelfs de dood van het (ónmenselijke) kruis. Want dat is het: Jezus heeft eigenlijk iets gedaan dat zo tegen de menselijke natuur ingaat: ervoor te kiezen je leven te geven. De trouw aan de liefde vroeg dat van hem. Daarom kun je zeggen dat Jezus op een goddelijke wijze mens is geweest is. Gods nederigheid is totaal. God verstaat de kunst om lief te hebben tegen elke prijs.

Dat is het wat dit oude kerklied dat Paulus citeert, uitzingen wil. Juichend voegt het lied eraan toe dat Jezus' vrijwillige vernedering, hem uiteindelijk ten hoogste verheven maakt. Hij krijgt de naam die boven alle namen is. Bedoeld is de naam 'Heer', 'Kyrios', de naam van God zelf die in het Oude Testament al boven alle namen 'uitging'. Het is dus niet zo dat Jezus als het ware na volbrachte arbeid beloond wordt met een eretitel. Nee, het blijkt dat juist zijn vernedering uiteindelijk de toekomst opent. Want alle krachten en machten, de hele schepping – waarvan men in die eerste eeuw in Griekenland aannam dat ze de wereld bestuurden – zullen knielen voor deze Kyrios. In Jezus is het aan het licht gekomen dat Gods liefde alle kwade krachten weerstaat. Tegen Gods nederigheid is geen kwaad opgewassen. God acht mensen hoger dan zichzelf want God is in de ban van hun aantrekkelijkheid en God houdt van hen.

Er is maar een die de naam Kyrios draagt en dat is hij die Gods nederigheid belichaamd heeft onder de mensen en daardoor mensen voorgoed tot mede-mensen van elkaar heeft gemaakt. Mensen zijn niet langer op te delen in partijen en categorieën, in hokjes en belangengroepen: als medemensen van elkaar behoren ze allen tot die ene gemeenschap die de mensheid is. En natuurlijk kan het nuttig zijn om mensen te beschrijven naar eigenschappen, samenlevingen te analyseren, relaties uiteen te rafelen, belangen af te wegen, politiek te bedrijven…maar dat is iets anders dan geloof, want ja: geloof is wezenlijk niet nuttig en wellicht daarom ook geen vanzelfsprekende zaak. Maar als deze Christus-hymne gelijk heeft dan is Jezus op de wereld gekomen om precies al onze vanzelfsprekendheden in vraag te stellen. En daarom is 'geloof' een ander woord voor het je toevertrouwen aan deze volkomen Ander, die zijn vriendschap aanbiedt aan mensen.

Als je dit lied hoort, dan kun je je voorstellen hoe die medechristenen uit de eerste eeuw in hun liturgische samenkomsten in de aanbidding de naam van Jezus-de-Heer uitgeroepen en beleden hebben. We doen het hen trouwens bij elke eucharistie na in het Kyrie. En hoe ze daarbij moeten gedacht hebben – gnostisch geïnspireerd als ze waren – dat alle machten boven en onder de aarde, goede en kwade, zich aanbidding voor die Heer neerwierpen. Dat moet hen bevrijd hebben van hun angst om als mensen voorwerp te zijn van een zinloos krachtenspel dat het leven en de wereld zou bepalen. Want angst is niet zozeer de aanwezigheid van dreiging, als wel de afwezigheid van vriendschap en liefde. En is bidden nou precies niet het je openstellen voor de ervaring dat je voor God 'de ander' bent en dat je omspeeld wordt door Gods' nederigheid die jou hoger acht dan zichzelf. Biddend je toevertrouwen aan die Naam die boven alle namen is, zal je de ervaring overkomen dat geen

kwade macht in staat is je leven te bepalen. Nederigheid bevrijdt! Daarom is nederigheid de sleutel tot vrede! God zelf gaat ons daarin voor.

Amen.

Joris Vercammen, joris.vercammen@okkn.nl